

TIRANT LO BLANC

Joanot Martorell

TREBALL DEL LLIBRE

Aitor Niñerola Gavaldà

1r de Batxillerat — Curs 2010-2011

Índex

Índex	2
1. Context històric	3
Regnat d'Alfons el Magnànim.....	3
Regnat de Joan II	3
2. Tema	4
3. Personatges	4
Tirant.....	4
Carmesina	5
Estefania	6
Diafebus	6
L'emperador.....	6
L'emperadriu	7
Hipòlit	7
4. Estratègies militars	7
5. Humor	8
6. Crítica	9
7. Bibliografia i webgrafia	10

1. Context històric

Regnat d'Alfons el Magnànim

Conegut com a Alfons V d'Aragó i IV de Catalunya.

Va nàixer a Medina del Campo (1396) i va morir a Nàpols (1458). Rei de Catalunya-Aragó (1416-58) i de Nàpols (1442-58). Fill de Ferran d'Antequera. Va continuar la política autoritària i castellanitzant iniciada pel seu pare, cosa que no agradà als estaments catalans, que l'obligaren a separar de la casa reial els funcionaris castellans. Ben prompte deixà d'interessar-se pels problemes dels reus regnes peninsulars i centrà els seus esforços en la formació d'un imperi mediterrani. Ocupà Sardenya i la major part de Còrsega i començà la conquesta de Nàpols. Després d'una llarga lluita contra Lluís d'Anjou aconseguí ocupar-lo. Alfons pretengué apoderar-se de Constantinoble, però aquest caigué en mans dels turcs. Arran de tot això, l'imperi oriental catalanoaragonès es trobà en una difícil situació i després de la mort d'Alfons el Magnànim, caigué completament.

Regnat de Joan II

Va nàixer a Medina del Campo (1398) i va morir a Barcelona (1479). Durant la seua llarga vida va esdevenir rei de Catalunya i Aragó i de Navarra; virrei de Sardenya i Sicília; duc de Montblanc, Gandia i Peñafiel i comte de Ribagorça, Mayorga i Barcelona. També va ser senyor de diverses zones a Castella i Navarra¹. Successor del seu germà, Alfons el Magnànim, es casà amb Blanca de Navarra (1420) i fou coronat rei d'aquest Estat el 1425. Intervingué en la política de Castella, primer amb Álvaro de Luna i posteriorment amb els enemics del conestable. Participà en la conquesta de Nàpols i fou empresonat.

Passat un temps, en morir Blanca de Navarra, es casà amb Juana Enríquez i aleshores començaren els problemes amb el seu fill Carles de Viana. Segons el testament de Blanca el seu regne havia de ser lliurat al seu fill Carles però, Joan només li concedí la lloctinència². Arran d'aquests fets es desencadenà la guerra civil navarresa entre els beaumontesos (partidaris de Carles) i els agramontesos (partidaris de Joan).

En morir Carles (que estava protegit per Catalunya), s'inicià la guerra civil catalana (1462) entre el rei i els estaments del país, mitjançant la qual la Generalitat volia assumir la sobirania i governar.

¹ Els comtats de Ribagorça i Mayorga, els ducats de Montblanc, Gandia i Peñafiel i les senyories foren heretats del seu pare, Ferran I de Catalunya i Aragó.

² Lloctinent: Oficial reial, representant del rei, durant l'absència d'aquest, en un dels estats patrimonials de la monarquia catalanoaragonesa.

2. Tema

Tirant lo Blanc és una novel·la cavalleresca³ que narra les aventures d'armes i d'amor del seu protagonista. Per tant els temes principals que es tracten a la novel·la són les guerres i les aventures bèl·liques de Tirant, així com també els seus amors.

“Tirant lo Blanc narra les aventures d'armes i d'amor de Tirant des del moment que és fet cavaller a Anglaterra fins a la seva mort en terres bizantines, sent hereu de la corona imperial, després d'haver alliberat l'Imperi Grec del setge dels turcs.” <<Pàg. 12>>

No obstant això, aquests no són els únics temes tractats a la novel·la; també té pinzellades d'humor, de sensualisme, d'erotisme...

Tal i com he pogut llegir a la introducció i segons el meu parer, Joanot Martorell va escriure aquesta obra a partir d'algunes de les seues vivències amb la intenció de mostrar, mitjançant la paraula, fets viscuts i frustracions.

“Tampoc aquesta vegada Martorell va veure resolta favorablement la seua querella. I, possiblement, ja que no havia pogut venjar-se'n per la via expeditiva de les armes, va decidir fer-ho literàriament a través de la novel·la.” <<Pàg. 11>>

Però realment, crec que la finalitat de la seua obra és criticar, d'alguna manera, les novel·les de cavalleries. Aquestes presenten elements fantàstics, personatges idealitzats amb dots sobrenaturals, espais remots...; en canvi, les novel·les cavalleresques tenen personatges “més reals, similars als humans”, no apareixen elements fantàstics, els espais són espais coneguts...

3. Personatges

Tirant

Tirant és el protagonista de tota l'obra. És un personatge amb un bon físic, forçut i valent, capaç de lluitar hores i hores sense cansar-se. No obstant això, en contraposició a les novel·les de cavalleries, és un personatge amb una caracterització humana i real; no té poders màgics, pot ser ferit com qualsevol altre i requereix el seu temps per a recuperar-se de les ferides.

³ Gènere narratiu aparegut a Europa entre els segles XIV i XV. Les novel·les d'aquest gènere reflectien situacions reals d'aquella època.

Valent i feroç al camp de batalla, es torna vergonyós i tímid en les relacions amoroses que té amb Carmesina; no sap com respondre als estímuls... quan se'l treu del seu àmbit, que és la guerra, es troba perdut; té una certa complexitat psicològica.

Durant tota l'obra, a part de desenvolupar-se diferents escenes de guerres, on els cavallers fan belles armes (expressió que m'ha caigut en gràcia), guerres amb els moros... es desenvolupa una trama amorosa entre aquest i Carmesina, de qui s'ha enamorat completament: vol casar-se amb ella i fer-li perdre la virginitat. L'evolució d'aquesta relació és constant; augmenta al llarg de l'obra fins a arribar als extrems on només es tracta l'enamorament de Tirant i Carmesina. Després de casats oficialment, Tirant mor tristament de malaltia. (Una mort una mica ridícula per a un cavaller com Tirant). Per tots aquests motius, és considerat un personatge de carn i ossos: sembla quasi humà (les novel·les de cavalleries havien acostumat els lectors al model d'heroi virtuós i exemplar, fet d'una peça).

“Tirant tenia onze ferides, quatre de les quals eren mortals, i el senyor de Vilesermes, cinc, totes elles mortals.

Després, en solemne processó, el Rei va fer portar Tirant i el cavaller mort a la ciutat, i va fer publicar que el senyor de Vilesermes havia mort en armes com a valent cavaller i que Tirant s'enduia la glòria i la fama d'aquella batalla.”

<<Pàg. 73>>

Carmesina

És la filla de l'Emperador. Jove i d'aparença física molt bella; amb uns pits que criden l'atenció de Tirant: aquest s'enamora d'ella però sobretot de les seues “pomes cristal·lines”. Ella, en el fons, també està enamorada de Tirant i al final li declara el seu amor. La seua finalitat és preservar la virginitat i entregar-la a Tirant quan sigui el moment adequat (tot i que al final desisteix i ho fa abans d'hora), encara que Tirant sempre la “tenta”. Té unes donzelles que l'ajuden i l'aconsellen; unes per a bé i altres per a mal. Durant tota l'obra es manté fidel a Tirant i, finalment, acaba morint d'amor al costat del cos de Tirant.

“No es poden descriure les passions amb què amor turmenta la meua atribolada pensa. Dóna'm la teva mà dreta. Tirant, jo t'estimo i em dono a tu en vertader matrimoni. Jo, Carmesina, us dono el meu cos a vós, Tirant lo Blanc, com a lleial muller i prenc el vostre com a lleial marit. No dubtis del que t'he dit; encara que alguna vegada m'he mostrat cruel amb tu, sempre t'he estimat. És el temor a la infàmia que m'ha fet guardar la castedat, amb què vull arribar al tàlem de la benedicció. Jo sóc, des d'ara, la teva dona, però em reservo el dret que més desitges. Després del triomf de la teva pròspera victòria, colliràs el dolç i saborós fruit de l'amor que s'acostuma a collir en el sant matrimoni, i que et farà portar la pròspera corona de l'Imperi Grec. No t'enutgis de tant esperar, ja que en aquest món miserable el delit no es pot atènyer sinó amb treball.”

<<Pàg. 201>>

Estefania

Estefania és cosina de Carmesina (neboda de l'Emperador), filla del Duc de Macedònia. S'enamora bojament de Diafebus i ambdós mantenen una relació d'amor. Però el seu amor és un amor passional, desenfrenat: no fan cas de les tradicionals normes de la virginitat; la seua relació és liberal i salvatge. Però aquesta relació només la saben Carmesina, Tirant i Plaerdemavida. Al final s'acaben casant.

“L'emperadriu, escoltades les súpriques, va fer aplegar tota la cort a la gran sala i, amb el cardenal present, va cridar Estefania i els va fer esposar. Fetes les esposalles amb gran alegria, l'Emperador va ordenar que l'endemà mateix se celebressin les bodes per no entretenir la partida de Tirant. I així va ser fet amb grans i nobles festes.” << Pàg. 180>>

Estefania, de manera innocent, participa en el pla malvat de la Viuda Reposada però, quan se n'adona de la finalitat de les seues malícies, li ho conta tot a Tirant.

Diafebus

Diafebus és el cosí de Tirant. Al començament de l'obra és ell qui conta a l'ermità les aventures de Tirant a Anglaterra.

“Llavors Tirant, sense dir res, es va apartar d'aquell lloc i va ordenar als servidors que descarreguessin les atzembles, paressin les tendes i aparellessin el sopar. I un cavallar que es deia Diafebus, cosí de Tirant, va respondre a l'ermità: — Senyor, jo us diré la veritat. El millor de tots els vencedors, qui ha merescut més glòria, ha estat Tirant lo Blanc, en honor del qual s'han fet quinze dies de festes nobles i riques.” << Pàg 69>>

Es va casar secretament amb Estefania. Durant l'estada de Tirant en terreny dels Turcs, era Diafebus qui portava les notícies a Constantinoble; va acompanyar sempre a Tirant en les seues guerres, lluites, batalles... sempre va estar al seu costat.

L'emperador

L'emperador, un home d'avançada edat, és qui demana ajuda a Tirant per a fer fora els turcs. Per això el nomena capità de les seues tropes. Es mostra una mica atret per Plaerdemavida (*“Com m'agraden les coses que dius! — va dir l'Emperador rient—. Et juro que si no tingués muller em casaria amb tu.” << Pàg. 181>>*). Acaba morint amb Tirant i la seua filla, Carmesina.

L'emperadriu

És la dona de l'Emperador, mare de Carmesina. Té certa complexitat psicològica: per una banda, aparenta ser una dama seriosa, noble i honesta al seu marit, però realment, per una altra banda, s'entrega lliurement al jove Hipòlit i enganya l'emperador. S'acaben casant i al final, mor tres anys després de la seva filla

“I dit això, es va despullar cuitadament; després es va acostar a la gentil vella i li va treure la roba que vestia. El galant la va prendre del braç i la va pujar al llit; i allí van estar parlant i burlant com s'acostuma entre persones enamorades. I van passar tota la nit sense dormir, entre els delits i les llepolies dels que s'estimen bé.” « Pàg. 195 »

Hipòlit

És el nebot de Tirant. L'ajuda en alguns afers. Està enamorat de l'Emperadriu, amb qui contrau matrimoni. A la mort de l'Emperador, aquest càrrec l'hereta ell i, tres anys després, quan mor la seua esposa, l'Emperadriu, es casa amb la filla del rei d'Anglaterra amb qui té tres fills i dues filles. El mateix dia que ell mor, també ho fa la seua muller (van ser posats a la mateixa tomba) i deixa l'herència a un dels seus fills, anomenat Hipòlit també.

“L'emperador va viure molt de temps. L'emperadriu, en canvi, va morir tres anys després de la seva filla i Hipòlit va prendre per muller la filla del rei d'Anglaterra [...]. El seu primogènit va ser anomenat Hipòlit i va governar com a magnànim senyor, sent un noble cavaller que va fer molts singulars actes de cavalleria [...]. I quan l'Emperador i l'Emperadriu eren molt vells, van morir el mateix dia i van ser posats a la mateixa tomba.” «Pàg. 261»

4. Estratègies militars

Jo penso que les estratègies militars són molt importants a les batalles ja que gràcies a aquestes poden ser més fàcils de guanyar amb menys recursos, es pot vèncer el rival amb major facilitat, poden haver-hi menys morts...

Llegint l'obra m'he adonat que Tirant quasi sempre fa servir estratègies molt ben pensades per a cada situació, mitjançant les quals sempre surt guanyant. Per exemple, quan es fiquen a cridar tots els habitants per a fer creure als rivals que en són més i més forts, o quan Tirant i un moro, disfressats de pastors, entren en camp enemic i unten les bombardes⁴ amb substàncies corrosives...

⁴ Bombarda: Màquina antiga de foc per a tirar pedres grosses.

N'hi ha moltes i per citar-ne una, citaré aquella en la qual fa servir les egües per a dissuadir als cavalls dels moros del campament durant la nit, crear confusió i atacar per sorpresa:

“Quan van ser prop del setge, va fer apartar la gent d'armes a un costat i va manar que conduïssin les egües a la porta del camp. I una vegada allí va dividir la ramada en dues parts i les va fer entrar [...]. Els cavalls dels moros van sentir les egües i van començar a fer molta brega, nerviosos i inquiets: trencaven els dogals i arrencaven les estaques on estaven lligats, i tots renillaven i potejaven amb gran fressa. Aquí hauríeu vist un gran terrabastall, fet pels cavalls del camp, uns cap aquí, altres cap allà, tots darrere les egües [...]. Aprofitant aquella confusió, Tirant, amb la meitat de la gent de cavalleria, i el duc de Pera amb l'altra meitat, van entrar al camp ferint asprament [...]. En molt poc temps, les tendes van anar per terra i van ser morts o nafrats molts moros.” <<Pàg 124>>

Sota el meu punt de vista, l'estratègia militar és una característica moderna perquè, abans, a les novel·les de cavalleries els protagonistes eren herois dotats de grans poders que els permetien lluitar contra exèrcits sencers i sortir sense cap ferida. En canvi, Tirant és un personatge amb una caracterització humana; per tant, per a poder vèncer les batalles, ha d'espavilar-se i fer servir l'enginy, no només la força.

5. Humor

Segons la introducció i després d'haver llegit l'obra, estic segur que sense el to humorístic que aquesta conté, no seria el mateix. Trobo molt agradable que durant l'obra vagin apareixent pinzellades d'humor que la facin més divertida i entretinguda. Pràcticament a totes les escenes “eròtiques” hi ha un polsim d'humor, que les fa més gracioses i divertides, que és com solen ser aquestes coses; sempre ens peguen en riure. Durant l'obra podem trobar capítols amb més o menys humor, però aquest és molt present quan parla del príncep Felip i de les relacions entre Tirant i Carmesina. Per exemple, quan el príncep Felip talla el pa en dotze trossos i Tirant, per a intentar arreglar la seua bajaranada, s'inventa tot aquell embolic per a fer-li creure a la princesa que Felip no és com ella pensa, o quan Tirant es fica al llit de Carmesina i aquesta, després de cridar, perquè no descobreixin Tirant s'inventa que hi ha rates al palau...

Aquí cito algunes parts que m'han semblat gracioses:

“Tirant, però, no va fer cas de les seves paraules i es va acostar a ella. I prenent-la en els seus braços la va besar moltes vegades als pits, als ulls i a la boca. Les donzelles, veient que Tirant jugava així amb la senyora, no feien res, però quan veien que ell li posava la mà sota la faldilla, totes anaven a ajudar-lo [...]. Llavors Tirant, es va estirar prestament a terra, les donzelles li van posar roba damunt per amagar-lo, i la Princesa es va asseure a sobre i es va començar a pentinar. L'emperadriu va entrar a la cambra i es va asseure al costat de la seva filla, gairebé damunt del cap de Tirant [...]
Tirant, veient que amb les mans no la podia acariciar, va allargar la cama i la va posar entre les cuixes de Carmesina, i amb la sabata va tocar el lloc vedat.”
« Tirant, cavaller de la calça brodada, pàg 167 »

“Tirant, tot sol i sense cap llum, no sabia on anar i durant mitja hora va estar-se quiet, en camisa i descalç, sense saber què fer, mentre amb veu molt baixa cridava la donzella; però ella, tot i que el sentia prou bé, no volia respondre. Quan Plaerdemavida va creure que l'havia fet refredar prou, s'hi va acostar dient: — Així es castiguen els poc enamorats — i el va amonestar novament.”
« Pàg 187 »

“L'Emperador també es va despertar i amb l'espasa a la mà va entrar a l'habitació de la seva filla. I sabuda la resposta de Carmesina, va buscar la rata per tots els racons [...] A la fi, l'Emperador, cansat de córrer en camisa per l'estança, es va retirar dient: — Anem, que aquí em refredo!” « Pàg 190 »

6. Crítica

Realment la temàtica del llibre “Tirant lo Blanc” no és una de les que més m'agraden, però com m'han obligat a llegir-lo, ho he hagut de fer. Al principi pensava que, literalment, el llibre seria avorrit però després, a mesura que anava llegint, m'anava agradant una miqueta més; les aventures de Tirant les trobava entretingudes, a poc a poc anava relacionant els fets amb informació que ja tenia... Tot i que hi ha fragments i capítols que es fan molt pesats a causa de l'elevat contingut d'informació històrica que contenen (explicacions sobre reis, els seus territoris, descendències, herències, casaments...) la resta del llibre es llegeix prou fàcilment: m'agrada aquesta adaptació perquè està escrita en català actual (encara que hi ha paraules de temàtica específica que he hagut de buscar al diccionari) i no es fa gens complicada d'entendre. Cal dir, però, que aquest, per al meu gust, no ha estat un dels meus llibres favorits; simplement, ha estat un llibre més.

7. Bibliografia i webgrafia

Enciclopèdia Catalana. Guerra contra Joan II. *L'enciclopèdia*. [En línia]
[Data: 8 / 1 / 2011.] http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0034563.

Enciclopèdia Catalana. Joan II de Catalunya-Aragó. *L'enciclopèdia*. [En línia]
[Data: 2 / 1 / 2011.] http://www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0034581.

Institut d'Estudis Catalans. Paraules de vocabulari. *DIEC2*. [En línia]
[Data: 8 / 1 / 2011.] <http://dlc.iec.cat/>.

Salvat Editores S.A. 2003. *La Enciclopedia*. Madrid : Salvat, 2003. p. 8544. Vol. 11.
ISBN 84-345-7464-0.

Salvat Editores S.A. 2003. *La Enciclopedia*. Madrid : Salvat, 2003. p. 399. Vol. 1.
ISBN: 84-345-746.